

1 operett
1 zenés játék
1 komédia

5 pl.

9/6

Az Állami Áruház c.zenés vigjáték vitája

1952.junius 25-én.

T a r d o s Béla elnök: Kedves Elvtársak! Szeretettel üdvözlöm a jelenlévőket a Színház- és Filmművészeti Szövetség, valamint a Magyar Zeneművészek Szövetsége nevében. Megkezdjük az Állami Áruház c. zenés vigjáték vitáját. Felkérem Vámos László elvtársat, ismertesse a darabot.

V á m o s László: Elvtársak! Ellentétben a Szövetség meghívójával, amelyen az áll, hogy én előadást fogok tartani, - nem fogok előadást tartani, csak vitát szeretnék indítani, mégpedig az előadás, illetőleg a darab hiányosságairól és eredményeiről.

Először ért engem az a megtiszteltetés, hogy a Szövetség kezei-
retein belül mint hivatalos felszólaló vegyek részt egy vitában. Hirtelen vállaltam és megvallom, hamarosan megijedtem, mert arra gondoltam, mit ^{is} ~~szívesen~~ tudok mondani nagyképűség nélkül, egy olyan előadásról, mely naponta átütő sikert arat, és amely előadás számomra is szívet-lelket derítő, és mondhatom, harmadszori megnézésre is élvezhető volt.

Én először a darabról szeretnék egy pár szót szólni, persze itt is hangsúlyozom, hogy inkább csak vitát szeretnék indítani, hiszen nálam sokkal hivatottabbak vannak itt, akik a darabról beszélhetnek. Szubjektíve, számomra az eddigi magyar operett-darabok közül ez a darab, az Állami Áruház jelenti a legnagyobb élményt, és úgy érzem, ez jelenti a legnagyobb eredményt, ez mutatja leginkább a továbbvezető utat.

Miért? Elsősorban keresetlensége miatt. Egy darab valódi életet látunk a színpadon. Érzem, hogy a mondanivaló nem kiagyalt, nem belegyártott, nem erőszakosan a cselekménybe ágyazott. Nem érzem külön a vonalat, a humort, a szerelmet és más egyebet, hanem mindez

szoros egységbe fogva, teljességben jelenik meg előttem. Ez a darab megdönti a még mindig felbukkanó tévhitet, hogy az operettműfaj nem alkalmas szocialista konfliktusok hiteles ábrázolására. A felvett konfliktust pedig - apróbb hibáktól~~z~~ eltekintve - végig is viszi a ~~xxx~~ darabon.

Tetszik a darabazért, mert a jól megírt jelenetek közül elsősorban a kulcsjelenetek~~x~~ a drámai szempontból legnehezebb, legkényesebb jelenetek.

Helyesnek és érdekesnek tartom a témaválasztást. ~~xxx~~ A témaválasztás egy elég szélsőséges területet, a kereskedelem területét öleli fel, ami igen érdekes lehetőségekre ad alkalmat, hiszen a kereskedelem áll természeténél fogva legközelebb a kapitalizmushoz. Itt vált a dolgozó ember is burzsoá szemléletűvé, itt árulta el leggyakrabban osztályát, itt vált leggyakrabban osztályidegenné. Dániel, a darab egyik szereplője mondja: "Az én bölcsőmet sem Augusztus főherceg~~nő~~ ringatta, a Podmaniczky utcában nőttem fel. A különbség egy megálló."

A darab szerzői felismerték, hogy bár egy megállóval arrébb nőtt fel, de itt nem egy megállóról van szó, és hogy a darab hősei vagy hőseinek nagyrésze elszakadva osztályától, ellenkező irányba menő villamosra szállt és utazott több megállót.

Ebből a témából ered az alapkonfliktus: a két egymáshoz látszólag közeli "megálló" az új és a régi kereskedelmi és persze ~~xx~~ emberi világnézet összeütközése, amelynek folyamán az emberek megtalálják igazi magukat és levetkőzik azokat a szokásokat, amelyekre a kapitalizmus tanította őket és amelyekre az idők folyamán sajátukká váltak, és amelyek elfordították őket osztályuktól. A darab alapkonfliktusa tehát szerintem ez: a becsületes dolgozó, aki elszakadt osztályától, hogyan talál vissza osztályához.

Tehát az emberekben, a becsületes dolgozó emberekben lévő összeütközés, a régi és az új összeütközése. Ebből a konfliktusból a néző elviheti magával a tanulságot, a darab alapeszméjét: nem lehet a régi elvekkel, a régi hozzáállással jól szolgálni a szocialista kereskedelmet, vagyis kiszélesítve: általában a szocializmust, hiszen nemcsak a kereskedelemre, hanem az egész országépítésre vonatkozik a darab tanulsága. Csak úgy tudjuk megállni helyünket a termelésben és a magánéletben egyaránt, ha szakitunk a magunkban még fellelhető kapitalista maradványokkal, s hogy ez az alapeszme világos, érthető: ez a szerzők nagy érdeme.

A fő konfliktus mellett mint mellékszál fut a reakció mesterkedése. Ismétlem, mint mellékszál, én így érzem és ezt igen helyesnek tartom, hogy mint csak mellékszál fut, hiszen ez a súlyelosztás felel meg leginkább mai életünknek. A mellékszál elsősorban Dancs alakján keresztül kitűnően kapcsolódik a főcselekményhez, és általában éberségre int, amikor megmutatja - ellentétben igen sok eddigi filmünkkel és drámánkkal / hogy a reakció nem egy elefántcsonttoronyban dolgozik, hanem bent él a dolgozók között, a dolgozók nyelvén szól a dolgozókhöz, és megmutatja, hogy a dolgozók nyelvéhez is igyekszik alkalmazkodni, s így elmossa azokat az osztálykülönbségeket, amelyeket a múltban nagyon helytelenül állítottak fel, hiszen a mellékeselekménnyel is összefügg a főcselekmény, benne van alapvetően a mellékeselekmény is a dráma alapanyagában, hiszen Kocsis iskolába küldése, majd kinevezése a párt és a minisztérium tudatos munkájának a következménye, tehát lényegében már a cselekmény megindítása előtt a reakció szerepének mozzanatait kell éreznünk, és azután lépésről-lépésre erről folyik a téma. Folyik pedig úgy, ahogyan ez a mi életünknek megfelel és ez a szerzők helyes életismeretére mutat. De nem ez az egyetlen vonala a cselekménynek, szemben előbbi darabjainkkal.

Természetesen ezzel nem azt akarom mondani, hogy a reakció nem veszély és nem kell reá vigyázni. Nem. Éppen az éberségre hívja fel a legjobban ez a darab is a figyelmet. De nem ez a főkonfliktusa a darabnak.

Hozzájárul a darab sikeréhez a helyes ~~adagolás~~, a jó dramaturgiai felépítés. Ebben általában megegyeznek a vélemények, amiket nem annyira a sajtóból hallottam, hanem mint magánvéleményeket.

~~Ennek~~ nem tartom hibának; bár sokan hibáztatják, a III. felvonás 2. képének az eseménytelenségét sem. Én ezt ráadásnak veszem, ugyanugy, mint ahogyan a néző is szívesen veszi a dörűt és örül a szereplőkkel együtt.

Nekem is tetszik a Cyrano jelenet is és ezzel kapcsolatban mindenfajta aggályoskodást, arisztokratizmusnak tartok. Azt hiszem, hogy nagyon sok közöttünk még a lombik-művész, főleg a lombik-dramaturg, aki végigkacagta ezt a jelenetet, de utána kijelentette, hogy ez csak betét, tehát tulajdonképen nem jó. Én nem tudom, hogy miért nem jobb betét, mint egy táncszám ugyanakkor a képnek az elején, ahol szintén örülnek és szórakoznak az emberek. Itt prózában szórakoznak, ott táncjátékkal. Mindkettő dolgozó népünk felszabadult jókedvét mutatja be, - a táncszám is és a Cyrano-szám is. És hogy ez betét? Hát nevezzük betétnek. De azt hiszem, Shakespeare sem ment a szomszédba egy-egy jó betétért, ha szüksége volt reá, ő is elment a szomszédba egy betétért és nem szégyelte ezt, ha végső fokon az eszmei mondanivalót szolgálta. Itt pedig úgy érzem, hogy azt szolgálta.

De vannak kis kitérők, olyan betétek is a darabban, amelyekkel nem értek egyet, és amelyek sem dramaturgiailag nem jók, sem szellemükben nem jók, sőt kifejezetten körutiak, Hacsek és Sajó-szerűek.

Ilyen jelenet az, amelyet Mátray György játszik egyébként kitűnően és amely egy igen sokszor lejáratott poénra épül. Mennyire más, mennyire jó, mennyire egészséges, mennyire humoros az üzleti jelenet, vagy a vidéki kislány jelenete, amely előreviszi a cselekményt. Ugyancsak szellemtelen és régi rendszerű a süket férj szereplése, ez az ezerszer lejáratott téma, és ugyanigy a Cicuka oly sokszor lejáratott figurája is.

A szerzők igen helyesen választották meg a központi hős figuráját a darab középpontjában, minden kötöttség és ingadozás nélkül, gazdagítva és továbbfejlesztve Kocsis alakját, ezt az öntudatos, harcos kommunista embertípust. A darab sikere tulajdonképpen azon mulik, hogy mennyire szeretjük meg Kocsis Ferencet, Kocsis mennyire tudja megszerettetni azt az ügyet, amelyért harcol. Nos, Kocsist megszerettük és lelkesen tapsolunk kinevezésének.

Ha valahol hibát találunk Kocsis Ferenc alakjában és általában a darabban, úgy ez a szerelmi vonal, amelynél - úgy érzem - az egész darabban baj van. Mintha a bátran és jól megírt közösségi problémák mellett a magánélet problémáit nem látnák olyan fontosnak a szerzők. Ez teszi sematikussá Kocsis figuráját, és elsősorban ez teszi szürkévé Ilonka alakját, akit nem tudunk eléggé megismerni és megszeretni. A szerzők szándéka itt is világos és helyes, de nem eléggé mély és nem eléggé színes.

A humort elsősorban Dániel, Latabár képviseli brilliánsan. Egy pillanatra sem érezzük, hogy Latabár és Glauzius csak azért vannak, hogy humorosak legyenek. Mindkét figura jól és helyesen fejlődik. Glauziusnál mindössze a népnevelővé jelenítést tartom feleslegesnek és elhamarkodottnak, hiszen a párt megnézi és megbeszéli, hogy kiket javasol népnevelőknek. Ez pedig nem megy egyik pillanatról a másikra.

Dánielnél is épügy, mint Kocsisnál és Klimkónál a szerelmi vonalon van a főhiba, egyikőjüknek sem eléggé mély a szerelme és ezen a vonalon teljesen elmarasztalom a szerzőt. A régi rossz operettekben volt az, hogy a szubrett és a komikus nem szerethet mélyen és igazán. Én inkább azt mondom, hogy jobban lehetne nevetni rajtuk, ha mélyen és igazán szeretnének. Gondoljunk csak Shakespeare, Lope de Vega, Molier, vagy nálunk akár Csiky Gergely komikus szerelemszerepeire, - ha Latabár vagy Feleki mélyen érző nagy szerelmi jeleneteket mutatnának fel, egészen biztos, hogy fetrengene a neve eszéről a nézőtér. /Derűltség./ Azt hiszem, hogy az igazi ér és és a humor nem mondanak ellent egymásnak az operettben sem és sehol. Dániel és Klimkó egyébként jól jellemzett figuráival szerelmi téren mostohán bántak el a szerzők és mondhatnám, nem többek, csak untermensch-ek.

Igen jól sikerült Dancs igazgató és Gizella kettőse, sokszínűek és sok fonák helyzetben mutatják, hogyan akarnak mindenáron prolinak látszani. Ennek az alapja - mondom - megvan, de nincs eléggé kiaknázva, pedig ha kimegyünk az életbe, tucatjával találjuk ezt a típust, sőt azt hiszem, nem is kell olyan nagyon kimenni a nagy életbe, magunk körül is látunk ilyeneket.

A mellékalakok közül kiemelkedik a már említett tűzoltópár igen erős, bátor színekkel jellemzett alakja, vagy a kalauzpár, a vidéki lány és Csorvási.

Nem sikerült azonban élővé tenni a szerzőknek Bezzegh bácsit, pedig ez is egy tipikus figura jó adottságait rejti magában, és fejlődése ugyanolyan érdekes lett volna, mint Glauziuszé vagy Dánielé. Halvány, semmitmondó figura Iványiné, Bányai, Józsi is. Ennyit a figuráktól.

Az idő nem engedi meg, hogy jelenetről jelenetre átmenjek a darabon, és elemezzem a jelenetek erényeit és hibáit. Mégis meg kell emlékezmem a darab két kiemelkedő jelenetéről, amelyek úgy megírás, mint előadás szempontjából példaadók. Kocsis és Dániel, valamint Kocsis és Glauziusz jelenetére gondolok a II. felvonás első képében, amely megírás szempontjából a legjobban sikerült, és amely igazán példaadó felépítés, drámai helyzetek, igazság, humor szempontjából, tehát minden szempontból. Kocsis emberségének, egyszerűségének ezernyi tanujelét adja e jelenetekben. Előtünk formálja át mindkét embert - emberré. És mégis milyen humoros mindkét jelenet. Talán itt ~~talán~~ tudunk legfelszabadultabban nevetni! A szerzők tanulhatnak önmaguktól, és legközelebbi darabjukban, amit igen várunk, már a szerelmi vonalat is ilyen ^{Dr. S.} ~~dráma~~ian, alaposan és mélyen írják meg.

Még néhány apróbb szempontot, észrevételt szeretnék elmondani a drámai feldolgozáshoz. Ilyen drámai apróság a következő. Nem ~~talán~~ tudom például, hogy a portás hogyan kerül, nyitás előtt, reggel nyolc~~kor~~ az áruházba. /Barabás Tibor: Belép.- Derültség./ Kicsit primitívnek tartom azután azt, hogy az I. felvonás második képében Latabárt, Rajnait és Rát~~h~~onyit hazaviszik csak azért, mert a fináléban nem tudnak mit kezdeni velük. Pedig őket is érdekelné, hogy ki lesz az új vállalati vezérigazgató. Érdekes ~~szempont~~ volna meghallgatniok a kulturműsört is, különösen Latabárnak funkciójánál és társadalmi munkájánál fogva. Ugyancsak primitív Bilicsi elküldése a levelekkel a ~~második~~ II. felvonás fináléjáról. Ugy érzem, hogy a

szerzők itt sem tudtak mit kezdeni vele. Bizonyos időzavart érzek a II.felvonás első és második képe között a tűzoltóházaspár megjelenésével. A II.felvonás első képében bejön a tűzoltó a feleségével, majd elmennek és a II.felvonás második képében, félórával később a visszajövetelt tekintve bizonyos időzavar van. Nem tetszik a III.felvonás második képében annak a jelenetnek a megírása, ahol Rátkonyinak /Klinkónak/tudomására hozzák, hogy Dániel és Boriska egybekelnek. A nézők reagálása is egy kicsit zavart. Nem mernek elég felszabadultan nevetni, pedig ez a rész tele van tüzdelve kitűnő ötletekkel, geggekkel. Nagyon kiméletlenek itt Klinkóval szemben, ugyszólván fenéken rugják, pedig borzasztó csapás érte, nem kapta meg azt, akit szeretett, sőt még ilyen kurtán furesán bánnak el vele. Azt hiszem, ezt nem érdemelte meg, annak ellenére, hogy kispolgár, szűk volt a keresztmetszete. /Derültség./

A vevőkkel való bánásmód is itt-ott zavaros. Nem valószínű, hogy egy vevőnek azt mondják: ~~hagya~~ sicc, - amint ezt Latyi teszi, vagyis kidobja a vevőt, amikor neki éppen udvariasság az alaptermészete és érti a vevővel való jó bánásmódot, hiszen mindent el tud adni kezdve a kakadutól a kőszáli gólyáig. Soknak tartom a dalokban a hülye és a nyavalya szavakat és egyéb ilyen kiszólásokat. Ezek rontják nyelvünket is, ~~ka~~ kell őket hagyni. Végül a dalszövegekről szeretnék pár szót szólni. A dalszövegek nagyon színvonalasak. Kiemelkedők ezek közül is a Felőy Kamill dalai. Nagyon ritmikusak, nagyon jól énekelhetők. Csak egyetlen veszélyt látok: nehezen értethetők, mert tele vannak tüzdelve ilyen szójátékokkal, mint: "Hétfő-kedd - elve tele." Még nagyon sokat tudnék ilyen felsorolni. Ez a rendkívül gyors ritmusu zenével együtt teljesen érthetetlenné válik. A dalok nagyrészt nem lehet érteni. Ugyanigy vonatkozik ez a "Fura Péter, Fura Pál" kezdetű dalra, vagy pedig a "Nincs egyebem kegyeden kívül" részre. Ez összeolvad, nem lehet jól artikulálni, nagyon

bravuros, csak nem énekelhető jól. Ennyit a dalról.

Ami a rendezést illeti, etekintetben ugrásszerű fejlődést látok. Azt hiszem, hogy az Operettszínház egyik azoknak a színházaknak, amelyeknek ha az elmúlt három évben mutatkozó fejlődését nézzük, ha például összevetjük ezt az előadást a Gerolsteini nagyhercegnő előadásával, vagy akár egy realiztikus témájú darabbal, például az Aranycsillaggal, - itt látjuk meg leginkább mit fejlődtek a színház művészei az elmúlt években. A realitáshoz, az élethez való viszonyuk, az elszakadás önmaguktól, a régi bevált sablontól, - ez olyan méretű fejlődés, amelyet azok, akik benne élnek, talán nem is látnak igazán. Mi, akik elmegyünk megnézni egy-egy előadást, mi ~~látnak~~ tudjuk igazán lemérni ennek jelentőségét. Tehát ez az előadás fokozott ugrást jelent a rendezés és a színészi játék szempontjából egyaránt. Megnyilvánul ez a helyzetek tisztaságában, logikájában, a jellemekek szinességében, és így tovább. Nem akarok olyan durva szélsőséget felhozni, hogy például megszűnt a bejövételkor a köszönés, ami számomra mindig elviselhetetlen volt az Operettszínházban. Ne sértődjék meg senki - azt hiszem, ~~is~~ nincs itt Bilicsi, ha elmondom, hogy nála zavart ez leginkább, ~~is~~ volt a "legelvetemültebb" köszönő az Operettszínházban, aki mikor bejött egy figurában, a közönség tapsolt, majd ~~kilépett a figurából, tehát~~ bájosan kilépett a figurából, utána azután visszalépett abba. Én ilyesmit ebben az előadásban nem találtam. Persze valaki azt mondhatja, hogy Latabárral mi van. Ez más. Ő beleszövi a bejövételt a játékba, összeköti, továbbfejleszti, továbbjátsszik, egy felkocozott játékosság van benne. Ez ~~is~~ másfajta megköszönése a tapsnak.

Majdnem sikerült megszüntetni az u.n. táncjárdásokat is, bár ennek nem lehetünk hivatalból ellenségei az operettnél, hiszen ez hozzátartozik ehhez a műfajhoz, mint ahogy hozzátartozik a sugólyuk előtti éneklés, lévén az is a műfaj jellemzője. Azt hiszem,

arisztokratizmus lenne ez ellen a végsőkig harcolni, de ott, ahol sikerült megoldani ezeket a táncjárdásokat a cselekménybe beleszöve, ott már ez kitűnően megoldódik ebben az előadásban. Elég hivatkoznom például a ~~12~~ 13. jelenet végére a II. felvonás első jelenetében. Itt Homm, Latabár, Rátonyi és Hajnay táncolnak, egy pillanatra leállnak, egyszerre csak mintha ki akarnának menni. Pont. A táncjárdásnak vég-eredményben az a funkciója, hogy egy pontot tegyen a tánc végére, itt pedig az történik, hogy a szereplők kimennek.

A rendezés fő érdemét abban látom, hogy szerves életet visznek a színpadra. Az eredmény a színészi munkában, a jellemelek sokoldalúságának továbbfejlesztésében és a fizikai cselekvésekben nyilvánul meg. Hányszor láttunk operettszínpadon a következő végszóra váró unatkozó színészeket. Gondoljunk csak vissza erre az előadásra: itt ez ritka esetben fordult elő, és ugyyszólván nem is fordult elő. Ezenkívül kitűnő fizikai cselekvések voltak még olyanok részéről is, akiknek a színpadon momentán éppen nem volt beszélnivalójuk. Gondolok itt pl. egy igen fontos fizikai cselekvésre Latabár Kálmánnak; az I. felvonás 1. képében, amikor szövetet mért hátul, ahogyan érzékelteti, hogy folytatja munkáját. Amikor azután a súlypont ráterelődik, akkor igen humoros játékkal ezt a mérőeskélést még továbbfejleszti. Ilyenfajta cselekvéseknek a tömege van ebben az előadásban, ami az előadás életszerűségét, életszagát gazdagítja.

Tiszta a helyszín. A díszletek alaprajzi elrendezése igen kitűnő és itt a rendezésen kívül Varga Mátyás díszlettervező érdemét kell látnunk. Csak egyetlen elhelyezéssel nem értek egyet. A pénztár ugyanis középen van elhelyezve, ami főleg az I. felvonás 1. képében igen zavaró. A három nő szinte munka, dolog nélkül ül a pénztárban, csak olykor-olykor van valami dolguk, különben ott ülnek és felkiáltójelként belenéznek a közönség hasába, viszont nem dolgoznak semmit. Ezzel rossz reklámot csinálnak az áruháznak, hogy ott nincs semmi munka, nincs forgalom. Megvan a realitása az áruház forgalmának, amikor bejön egy csoport, vásárol és kimegy, vagy megint jön egy csoport, vásárol és kimegy, - mert így érzem, hogy állandó körforgás van, de amikor olyan alkalmazottakat látok a színpadon, akiknek nincs dolguk, illetőleg alig van dolguk, ez kissé valószínűtlenné teszi egy áruház munkáját. Vagyis éppen a körforgásnak egyébként kitűnő

megoldását tompítjuk és vetjük vissza ezzel. A csoportok funkcióinak tisztázásáról szeretnék beszélni, amit tisztázottnak érzek. A csoportok, a néma csoportok és a kórusok funkciója tisztázva van. Később beszélek majd arról, hogy milyen hiányosságokat látok a csoportok mozgásában. Szintén a rendezés javára kell írni a jó együttműködést a koreografussal. Nagyon jónak tartom a finálé játéktáncát. Nagyon helyes, hogy egyszerű játékokat dolgoznak fel táncra. Nagyon odavalóan, nagyon helyesen és nagyon jól kifejezi ez a tánc azoknak az embereknek törekvéseit, jellemét és örömét, akiket ott látunk a Jánoshegyen. Nem tudom, Latabár ötlete volt-e, vagy a koreografusé, de mindenesetre nagyon jó itt Latabár, és egyben nagyon reális.

A rendezés hiányosságainál elsősorban ritmus-hiányosságokat látok. Az első felvonásban nyitás előtti hangulat kellene, de ilyen hangulat nincs, holott éppen itt jönnek be és mutatkoznak be a szereplők, tehát itten többet kellene látnunk. Nem érezzük azt, hogy itt nyitás lesz 10 perc múlva, vagy félóra múlva. Nincs meg ennek az alaphangulata. Ugyancsak ritmusban nem érzem az I. felvonás 2. képében a tömeg bejövetelét, és itt egy kicsit leáll az előadás menete. Egészen a Két veréb szám kezdetéig a II. felvonás 1. képében nem eléggé fokozódik az izgalom. A tempó és az igazságot persze nem lehet kettéválasztani. Itt az igazsággal nincs meg a kapcsolat, amikor az áruházi alkalmazottai megtudják, hogy a reakció milyen rémhirt terjeszt. Hidegen hat az összeecsapás az alkalmazottak között és nem viszi át eléggé ez a kép a pánikba a hangulatot. Ugy érzem, hogy a közzene is hibás itt egy kicsit. Bár nem feladat, hogy a zenéhez szóljak, de úgy érzem, ott az egy helyen nem köti át az eseményeket, sőt bizonyos fohig leáll és elkezd valami lassú játszani. Az átfordulásban a két kép között a zene valahogyan beleskatulyázza a

hallgatóságot és a szereplőket egyaránt.

Hiányosnak tartom a II. felvonás 2. képénél, hogy az indulásnál nem a pánikra megy fel a függöny, és így ezt a pánikot nem érzem eléggé jól megoldva. A premiérnél ez sokkal jobban hatott, de ^{utána} következő előadásoknál már kevésbé volt sikerült. Az első megnézésnél ezt nem vettem annyira észre. Az első átfordulásig eléggé lapos a pánik. Azután fokozódik a hangulat, eléggé jól fejeződik ki a vevők és az eladók törekvése, de a végén ismét leesik, amikor megjön az új áru.

Most pedig a némaszereplőkről és a kórus munkájáról, előbb mint a szereplőkről.

A ~~xx~~ kórus fontosságáról azt hiszem, nem kell beszélni, különösen ezzel a darabbal kapcsolatban, amely egy áruházban játszódik le, ahol az alkalmazottak, a vevők és az eladók állandó mozgása szükséges. Ezen a vonalon a munka nem volt valami nagyon eredményes, ezt meg kell mondanom, különösen ha figyelembe vesszük, hogy az Operett Színház igen rosszul volt elengedve színjáték dolgában úgy a kórusnál, mint a statisztériánál, de a múltban és az orfeumban is annakidején éppen ezen a vonalon volt észlelhető a helytelen, rossz játék. Ezen a téren tehát mégis igen nagy eredmények vannak, különösen az első képben a takarító személyzetnél és az alkalmazottak megérkezésénél az áruházban. Hiányosságok a kórusnál általában a szöveg-érthetőségnél voltak, a dalszövegek érthetőségénél. Különösen az első csasztuskánál nem volt érthető, hogy ki kit mutat be, bár tudtuk, hogy mit énekelnek, de hogy mire vonatkozólag, ezt csak akkor tudtam meg, amikor a darabot elolvastam. A mozgás nincs eléggé összhangban a csasztuskázással. Érdemes felvetni ezt a problémát és vitatkozni róla. Már a Szabad Szélnél is eszembe jutott ez, hogy így azután

14

itt is mennyt kell a takarító személyzetnek takarítania és mennyt kell énekelnie, hogy hogyan hangoljuk ezt a kettőt össze. Énekeltek, s azután közben mutatták, hogy jaj de serényen dolgozunk. Helyesebb lett volna, ha bejött volna egy csasztuska brigád, amely bemutatja az áruház alkalmazottait, és így kellett volna felépíteni zeneileg a számot, intermezzókkal, közbeiktatásokkal, hogy a takarítónők takarítanak, azután a csasztuska-brigád ismét énekel.

és azután ismét énekelnek, de ez valahogyan zavaró, helytelen, irreális. Ez tehát igen nagy probléma, erről sokáig lehetne vitatkozni.

Nagyon zavar engem egy ilyen ősrégi kardalos szokás, az u.n.k. némabeszéd, amikor a színpad egyik oldalán beszélgetnek két szereplő. Így beszélnek. /Mutatja./ Némajáték ez, ők tulajdonképpen beszélnek, csak hogy én nem értem. Ez bizonyos operai, operetti dolog, de prózában is látni még itt-ott. Ez nagyon helytelen. Azt hiszem, hogy a leghelyesebb volna ilyenkor valami szöveget adni nekik, legalább tudni lehessen, hogy miről beszélnek. Ilyenkor egy némabeszédnél az a vicces, hogy mindhárman beszélnek, vagy legalábbis ez a látszat. Az egyik esetleg komoly vagy szomorú dolgot mond, a másik pedig nevetgél. Ilyenkor tehát a leghelyesebb volna szöveget adni, legalább az ilyen képnek is életszaga lenne, de azért nem zavarná a főcselekményt.

Hibának tartom, hogy a vásárló közönség csak úgy jön-megy. Rendezőileg kitűnően mozgatják a dolgot, ami Márkus Évának és Mikó Andrásnak nagy érdeme. Tehát igen jól mozgatják a tömeget, a mozgások azonban csak mozgások, nem kitöltöttek, nem érzem a figurákban, hogy pongyolát vagy mást keresnek. Persze ezt nem is lehet így érteni, legfeljebb röpcédulával lehetne megérteni. Szóval nem látom az értelmet az arcok mögött. Tudom, hogy itt igen nagy bajok vannak, hiszen az én rendezésemről is ugyanilyet elmondhatnának Mikóék. Az életszerűséget zavarják egyes apróságok, amelyek nem volnának meg például akkor, ha a mellékszereplők, a statiszták tudnák funkciójukat. Előfordul, hogy valaki egy nagykabátot vesz és ingujjra próbálja. Mondottam is Mikónak, hogy ingujjra még én soha nem vette fel nagykabátot. Egy másik hasonló dolog, amikor egy vidéki kislányra egy kulikabátot akar ráhuzni Latábar, és a kislány nem nézi meg magát a tükör előtt. /Homm Pál: Most már megnézi. - Derültség. / Tegnap figyeltem és nem láttam. /Homm Pál: Tegnap még nem úgy volt. Derültség. /

I.

A statisztériával különben is sok a baj. Az ~~első~~ felvonás második képében nem tudom, miért jönnek be. Itt a statisztéria borzalmasan dolgozik. A jobboldalon volt egy alacsony, barnakabátos férfi és egy nő, akik pontosan el tudnák mondani, kik voltak a nézőtéren. Felháborító ez a részvétlenség. Talán nem is a Kórusból voltak, hanem a külső statisztériából. A statisztéria itt dolgozott a regrosszabbul.

A kép végén a tömeg nem tudja értékelni azt, hogy Kocsist kinevezik vezérigazgatónak. Éljenek, de olyan sivár és beteg ez a dolog. Ugyanakkor a közönség a nézőtéren dübörgő tapsban tör ki, amikor a színpadon teljes a vérszegénység. Ez igen nagy hiba, hiszen Kocsis kinevezése döntő dolog. Hogyan éljen a nézőtér, amikor a színpadon sem élnek? Persze a nézőtéren nem kapnak 30 forintot esténként.

A pánik-résznel főleg a pénztár és a pultok között nagyon sok a különbözően sétáló.

A II. felvonás második képében, amikor Latyi leleplezi az ellenséget, nem tudom, miért áll bent a tömeg, amikor a színpadra betódulnak a nagy képre. Helyesebb lenne, hogy ha a pánikra újra előzönlének az áruházat a különböző résztvevők. Ugy érzem, hogy várnak a fináléra. Én tudom, hogy ez nagyon kínos dolog, kicsi a kórus, jönnek vásárolni a reakció nyugalmazott tábornokai, só-tisztek, jönnek a százasokkal, s a végén ők éltetik az árut, ami pedig egy rájuk mért döntő csapás. Szóval az egész társaság élteti az új árut, a reakciók és általában a vevők.

Közbevetőleg megemlítem, hogy egy borzalmas kellék a szalona és a sonka. /Egy hang: Nem izlett? Derültség./ Nem, nem is kaptam megkóstolni. Itt igen nagy a hiba. Itt gusztust kellene csinálni. Ugy érzem itt is, hogy a függöny nem a tetőponton megy le,

hanem valamivel később.

A III.felvonás második képével kapcsolatban megemlítem, hogy itt a padon ülnek, amikor megkezdődik a tánc, tehát megint nem vesznek részt a cselekményben. Azt ~~is~~ hiszem, ezek ugyanazok, akik a II.felvonás második képében szerepelnek.

Fel kell vetnem a tömeg elhelyezését. Ez megint egy olyan teátrális probléma, operett-probléma, mint a Két veréb esetében volt. Ez az a ~~szobor~~ Cyrano-i jelenet, amelynek nincs meg a realitása, Latabár és Rátonyi elhelyezéséről van szó, amikor énekelnek és táncolnak. Valahogy úgy kellett volna őket elhelyezni, hogy hátrább legyenek, előbbre hozni az embereket, vagy teljesen megfordítani a dolgot. Nem tudom pontosan, hogyan kellett volna, de így én ezt irreálisnak látom.

Ennyit a rendezésnek erről a részéről. Egy kicsit foglalkozni kellene a próza és a dal viszonyával, ami szintén fontos kérdés. Kérdés az: mikor kell énekelni? Akkor kell-e énekelni az operában, amikor a dráma eljut olyan fontos fordulóponthoz, amelyet nem lehet már elmondani, s ezt eléneklik. Amikor Shakespeare a prózáról hirtelen áttér a versre, ez akkor történik, amikor valami emelkedettebb, fontosabb, lényegesebb dolog következik be. En ezt a szempontot nem érzem eléggé végigvittnek a rendezésben. Nem érzem, hogy a hangulatok, a helyzetek, a lelkiállapotok, töretlenül mennek át a prózából az éneklésbe. Ugy érzem, hogy van egy kis hangulatváltozás, a komikus még be is mondotta: tánc... Azt hiszem, Magyarországon ez nem valami haladó hagyomány maradványa. /Derültség./ Ezt főleg Homm és Petkess negyedik duettjében vettem észre, vagyis a hangulat nem megy át eléggé a prózából a dalba.

Azt sem tartom helyesnek, hogy annyit mozognak ezek alatt a duettek alatt. Az első felvonás második képére gondolok, amikor a pamlagon ülve kezdik a dalt és Ilonka feláll, Homm pedig utána megy. Lehet hogy ez egyetlen ilyen kiragadott eset, de általában jellemző az operettek duettjeire. Ebben is van valami konvencionális, valami régi, amikor különösen a vidéki rendezők azt mondták, hogy már sokáig voltál a jobb oldalon, - játszd át magad a baloldalra. Bizonyára Petress és Homm is színesíteni akarják ezt a duettet, amelynél egymás mellett szinte mozdulatlanul szentől-szembe nézve, lelük legbelsőbb rezdüléseit még ilyen mozgásokkal is kifejezni kívánják.

Eppen tegnap olvastam Hevesi Sándornak egy operetről szóló tanulmányát, aki szintén erről szól és érdemes, hogy felolvassam: "A franciák ugyanis világosan tudják, hogy több színpadi mozgás nem fesztelenség, vagy könnyedség, hanem éppen ellenkezőleg: ~~gőg~~ gőgesség és fel nem szabadultság. A franciák, akik mesterei a párbeszédnek és művészei a szónak, tisztában vannak ezzel, hogy a mozgás a szónak nemcsak kísérője és emeltyüje lehet, hanem halálos ellensége is. A helytelenül alkalmazott mozgás, vagy az erőszakolt állás akárhányszor megöli a párbeszéd legjobb fordulatait, amelynek hatását csakis a nyugodt állás és a nyugodt ^{göd} hangúly biztosíthatja. A legtöbb színész is retteg attól, ^{és} partnerével együtt meg kell állania egy helyen és nyugodtan kell beszélnie. Unalmas leszek, - mondja a rendezőnek és nem is sejti, hogy csak a saját bizonytalansága beszél belőle."

Azt hiszem, hogy ez nagyon vonatkozik az éneklésre is. Talán éppen a fokozott gondolkodás hiányzik az énekekek alatt; talán az hiányzik, hogy a szöveget, a muzsikát nem eléggé a gondolatok szülik, nem eléggé a helyzet szüli, hanem egy kicsit a begyakorlottság és egy kicsit az általános emberi alapérzés.

Nem tudom, világos-e az, amit mondtam, hogy egy duetten belül van egy általános alapérzés, valami egyéni érzés, valami általános érzés, s ezen belül részlet-gondolatok, amelyek a darab frázisait, vagy egyes szövegeit szülik és ezek nincsenek eléggé megcsinálva... Ha nem eléggé érthető, amit mondok, - szóljanak az elvtársak.

Szólnom kell még a magyar beszédről, elsősorban a prózában. Itt elsősorban Homn Pálnak és Rátonyinak szeretném a figyelmét felhívni és fel is irtam magamnak egy pár helyen, ahol nagyon hibás hangsúlyt használtak. Így pl.: "Becsületes kereskedő, mint Dancsot hallanám." De az ilyesmivel éppen az Operett Színházban sok baj van, ami érthető viszont, mert a polgári operetteknél nőttek fel az elvtársak.

Ezekután a szereplőkről szeretnék beszélni. Nem tudom, ne tartsunk-e szünetet? Nem vagyok-e hosszadalmas? /Felkiáltások: Nem!

Kocsis Ferenc, mint a darab főszereplője és központi hőse, akit Homn Pál játszik, egészében igen kitűnő. Homn-nál igen nagy fejlődést látok, elsősorban a szinesedés, a felszabadultság vonalán. Mindig megvolt az első nagy szerepétől, első színpadra lépésétől kezdve az a hitele, hogy el tudta hitetni, hogy ő Marco a partizán, vagy az Arany csillag igazi főszereplője, el tudta hitetni az általa játszott figura származását, éreztetni azt, hogy ő valóban abból az osztályból jön, amelyről szól, amely osztályból való származását tehát el akarja velünk hitetni. De emellett mindig éreztem Homn alakításában egy kis merevséget, egy kis bátortalanságot, vagy mondhatnám úgy hogy szürkeséget, de inkább bátortalanságból eredő szürkeséget, ~~valami~~ egy kicsit feloldódni akarást. És most itt látok elsősorban nagy fejlődést nála. Valahogyan bájosabb lett. De nem arra a bájra gondoljunk, amit általában édeskés bájnak nevezünk, hanem az igazi férfiak bájára, arra a kevésségre, arra a felszabadultságra az elnyomottsággal

szemben, amely igenis szükséges ahhoz, hogy valakit megszeressünk. Én ebben a szerepében szerettem meg leginkább Hommot, éppen ezért de még mindig érzik rajta egy kis merevség, még mindig nem oldódott fel teljesen, főleg a szerelmi jelenetekben. Sajnos, a szerep nem volt segítségére ezen a vonalon. Kitűnő viszont a második felvonásban Felekivel és Latabárral való jelenete, mert reá is vonatkozik, hogy emberi meleg szeretettel tud szeretni, segíteni akar, szóval mindazt, amit egy jó vállalatvezetőről el lehet mondani, azt róla is el lehet mondani és alakítása méltán sorakozik ebben a vonatkozásban a kedves jó párttitkár és vállalatvezető alakítása mellé.

Ilonkát Petress Zsuzsa játssza, amennyire tőle telik: nagyon kedvesen és nagyon szeretetreméltóan. Hogy mégsem tudjuk kellőképp megszeretni, az elsősorban egyáltalán nem az ő hibája. Tudom, hogy neki megvannak az adottságai ahhoz, hogy sokkal színesebb, sokkal érdekesebb legyen. Ugy érzem, hogy az írók itt mostohán bántak el ezzel az alakkal. A darab során nem ismerjük meg eléggé az alap-egyéniességét, egy kicsit passzív, passzivitásában is passzív, szóval passzivitása sem eléggé aktív. /Derültség./ Paradoxonszerűen hangzik, de így van. /Derültség./ Ugy érzem, hogy a szerzők nem adták meg Petre-snek azt a lehetőséget, amit tehetsége megérdemelt volna. Amit a szerepéből ki lehet hozni, azt ő kihozza, természetesen elsősorban kitűnő énekével és nagyon szép hangjával.

Ami Dancs igazgatót illeti... Megjegyzem, hogy a színlap szerint megyek sorban a szereplőkön, mert nem értem, mi az oka, hogy a főszereplők a közepén kezdődnek? /Derültség./ Dancs igazgató alakításánál Keleti László nagyon ~~nagy~~ figura, nagyon nehéz ilyen figurát operettben alakítani. Én úgy érzem, hogy Keleti nagyon jól oldotta meg ezt a feladatát. Nem esett át a ló másik végébe. /Élénk derültség./ Elhihető az, hogy egyesek felvilágosultatlanok és így Ilonka és a többiek is hisznek benne. Elhihető az, hogy

egy bizonyos pressziót tud még gyakorolni gyanutlan munkatársai-
ra, Nem esik sematikus ellenségábrázolás végleteibe, nem akar
rossz embert játszani, szóval mindazokat a veszélyeket elkerüli,
amelyek ezzel járnak. E mellett az operetten belül is marad, ami
különösen nehéz feladat. Ezt a figurát prózai darabban természetete-
sen másként kellett volna megoldani.

Nem az operettet akarom lebecsülni, és nem akarok ellenmondani annak, amit elmondottam, de feltétlenül áll egy szintkülönbség, egy tónuskülönbség. Ezt igen finom érzékkel megoldja Keleti László. Ahol hibát látok nála, az elsősorban a százas-manőver, az elindulásnál nem elég nagy a tét számára. Az összeecsapás nem eléggé heves, nem elég izgató, amikor kiadja az utasítást Csorvásinak. Utána kitűnő a megpofozási jelenet, de a kettő között valahogyan nincs meg eléggé a hid. Amit elmondottam a szerepéről, mint szerepről, azt el lehet róla is mondani: azt hiszem, még sokkal bátrabb dolgot lehetett volna ~~még~~ csinálni. Egyébként nincsen megfelelően kiaknázva a leleplezési dolog. Itt gondoljunk az Ifjusági Színház Pamflett-jére. Amikor egy polgári beállítottságu ember mindenáron pozitívnak akar látszani, ez rengeteg humoros dolgot rejt magában.

— Nagyon tetszett nekem Hódosi Judit alakítása. Nagy fejlődésről tett tanulságot, bár már előbbi szerepében is igen előnyösen tűnt fel. Nála is azt éreztem, amit Keletinél, hogy tovább lehetett volna vinni ... /A szónok szavait nem jól hallani./
ról
Frizurájáért ~~hiszen~~ majd nem azt lehetne mondani, hogy lehúzatja hajáról a szőkét. Nem tudom, helyes-e ez, valamint helyes-e az, hogy ilyen feltűnően kozmopolita öltözékben jön be az áruház alkalmazottai közé. Azt hiszem helyes lett volna, ha rögtön a cselekmény indulásával egyidőben - hiszen Danes is próbál első szavaival kedveskedni - külsőjével és öltözködésével próbálja elhitetni, hogy ő abba a körbe tartozik. Talán még iróilag, rendezésileg és színészeileg mindezt figyelembe lehetne venni s akkor, azt hiszem, gazdagabb lenne mind a két alakítás.

Bilicsi Tivadarról nem tudok sokat mondani, hiszen ez a szerep rendkívül hálátlan számára, nem elég méltó az ő képességeihez. Nem tudok róla mit mondani; megoldja a feladatát.

Nagyon jó szerepet lehetett volna írni ebből.

Az Iványinét alakító Kiss Ilonáról szintén nem tudok semmit sem mondani, a szerep elégtelensége miatt. Az az érzésem, hogy egy kicsit szögletesen mozog, egy kicsit felülről beszél az áruház alkalmazottaival, pedig egyszerűsége törekszik. Nem tudom, mi az egésznek az oka.

A Bányai szerepét alakító Antalffy József nagyon tehetségesen játszik. Különösen felfigyeltem arra, hogy a színpadon minden pillanatban koncentrálni, összpontosítja figyelmét. Ahol nem értek egyet vele, az nem reá, hanem inkább a rendezésre vonatkozik. Az, ahogyan öltöztetik, nem elég kereskedősegédi. Ez egy kicsit uribb a kereskedősegéd típusánál, egy réteggel feljebb van, inkább aranyifju, aki beáll kereskedősegédnek, mint egy született kereskedősegéd. Pedig itt arról van szó! Mégis ezt a szerepet nagyon tehetségesen és töretlenül játssza végig.

Nagyon tetszett Pálos György alakítása Csorvási szerepében. Nagyon sok fantáziával, nagyon sok szinnel oldja meg és nagyon bátran jelemez.

Latabár Kálmánról... hát azt hiszem, nagyon sokat lehetne beszélni, mert igen nagy öröm volt látni ebben a szerepében. Nekem és azt hiszem valamennyiünknek gyengénk "atabár humora. Számomra mindig ellenállhatatlan, bár tudom, hogy ennek az ő egyéni humorának vannak fonákjai, bizonyos keretek közé szorítja őt humora. A karakter mögött, amelyet ábrázol, lényegében mindig ott van Latabár, amit nem is kívánunk tőle elvenni, így fogadjuk el, ezt is várjuk tőle. /Nagy derűltség./ ~~xxx~~
Meg kell mondanom, hogy ez Latabár egyik legjobb szerepe az utóbbi időben. Meg kell mondani, talán éppen azért, mert bátrabban karak-

terizál, mint eddig szerepeiben, hogy olyan szokásokat vesz fel, olyan tulajdonságokkal ruházza fel alakítását, amelyet végigvisz az előadáson, a szerepen, úgy mozgásban, mint beszédben, szokásokban. Szóval itt nála az a fejlődés - úgy érzem - hogy egy nagyon egészséges törekvés látszik arra, hogy jobban egyénesítsen, jobban elszakadjon az ő latabári figurájától. És azt hiszem, hogy ez az a pont, ahol megállhat, Nem is kívánjuk tőle, jobban karakterizáljon egy figurát a szónak - nehezen tudom kifejezni, amit gondolok - a szónak Latabártól elszakadt értelmében. Nem tudom, világos-e, amit mondani akarok. Ő egészen ^{más} ~~komikus~~ komikus egyéniség, mint Feleky. Nem is akarom őket összehasonlítani, hiszen mindketten kiválóak a maguk nemében. Feleky Kamillnak a karakter ábrázolásához nagyobb érzéke van, ő jobban el tud bujni a figura mögött, ő egy egyenlő értékű, de egészen másfajta komikus.

Latabárra vonatkoztatva még csak annyit tudok mondani, hogy a rendezőnek jobban kellett volna vigyáznia arra, hogy a szituációkat Latabár jobban tartsa szemelőtt, hogy a mókák és a viccek, amelyek igen realiztikusak és igen jók voltak, jobban épüljenek be egy-egy helyzetbe. Itt gondolok ~~például~~ arra, hogy amikor például Boriska és Klinko is bentvannak a színen, ne csak a mókár^a menjen, hanem tartsa szemelőtt, hogy mi a főtörekvés drámailag.

Maradéktalanul tetszett Feleky Kamill. Nagyon szép az alakítása. Énekszámában a dalt, úgy, ahogyan van, tanítani lehetne. Kitűnő példája ez annak, hogyan kell koncentrálni az énekszám előadásánál, példa arra, hogyan lehet egy színésznek egy kis kört vonni maga köré, egy darab előadásánál, olyan kört, amelyet Feleky Kamill tud teremteni maga körül ennek a darabnak az előadásában.

Egyetlen egy észrevételem volna csak a dallal kapcsolatban. Ugy érzem, hogy ez a dal kitűnő időben hangzik el drámailag akkor, amikor kezdi felismerni az ő helyzetét, de úgy érzem, hogy valahogyan jobban ki kellene egyenesednie lelkileg Feleki Kamillnak. Nagyon jó helyről indit, de úgy érzem, hogy egy kicsit szomorkás marad végig, pedig fel kellene egy kissé engednie. Lehet azonban hogy rosszul látom. Valahogyan úgy érzem, hogy gerince nem emelkedik ki, pedig az lenne a szép, ha a szemünk előtt egyenesedne ki a gerince és szinte fiatalodna meg azzá, amivé azután a továbbiakban lesz és együtt játszik a fiatalokkal.

Ez az apróság az, amit elmondani tudok ehhez a gyönyörű alakításhoz.

Nagyon tetszik Rátonyi alakítása is, és itt is csak a szerzőket tudom elmarasztalni, hogy Klimkó szerelmi vonala nem elég mély, nem elég igaz és nem eléggé komolyan szereti Boriskát. De ugyanez vonatkozik Dánielre is.

Nagyon tetszik, hogy Rátonyi ebben a szerepében egészen más karakterrel próbálkozik és ahogyan rendkívül bátran nyúl hozzá minden figurájához, hiszen kidolgozza magának a figuráját maszkban, belsőségekben és külsőségekben egyaránt. Ez nagyon jól sikerül is neki ebben a szerepében. Egyetlenegy hozzáfűznivalóm lehetne: mint ^{szerep} szerepében, itt is úgy érzem, hogy egy kicsit ~~ok~~ munkát fektetett bele, szóval "dolgozik." Ha egy kicsit kevesebbet "dolgozna" benne - a kevesebb alatt nem azt értem, hogy legyen el a figurából, vagy az ötletekből, hanem az effektív munkája, amit reáfordít, volna kevesebb illetőleg ez volna valamivel kevésbé érezhető esténként az alakítása mögött - akkor azt hiszem, még nagyobb eredményeket tudna elérni.

Rajnai Ellinek nem jutott osztályrészéül ~~ilyen~~ jól megírt szerep, de meg kell mondani, hogy illuziót keltő a Magyar Nemzet igen furcsa kritikájával szemben. Megvan az a hitele, hogy egy dolgozónő és ez feltétlenül pozitívuma alakításának és ezen túl ki-

használja a szerep-adta lehetőségeket. De egy kicsit talán túl is mehetett volna a szerzők szövegén, akiket nem győzők eléggé elmarasztalni ezen a ponton, hogy talán egy kicsit jobban kellene érezni az elején, hogy mégis csak Dániel az igazi.

Itt meg kell emlékezni arról a kritikáról, amelyet a Magyar Nemzet írt és kérem a Szövetséget, hogy az ilyenfajta kritikákat utasítsa vissza. Ebben a kritikában Antal Gábor a következőket írta Rajnai Elliről, az az Antal Gábor, aki különben máskor is kitűnt ~~Egyed Zoltán~~ Egyed Zoltán-szerű és agresszív kapitalista hangjával a magyar újságírás területén. Ezt írja: "Rajnai Ellinek nem nagy a szerepe - ő játssza Boriskát, Dánielt és Klimkó vetélkedésének lányát - de e kis szerepben is tud nagyokat - hibázni... Alakítása - a maga stereotip kancsalitásaival, csetlés-botlásával - megcsufolása a szocialista kereskedelem dolgozóinak. És - természetesen - felveti a rendezői felelősség kérdését is."

Azt hiszem, hogy ezek után az újságírói felelősség kérdését kellene felvetni.

Még néhány szót az apróbb szereplőkről. Tekeres Sándor és Thuri Éva jók, illuziót keltők a ^{kalauz} ~~tűzoltópár~~ szerepében. Thurinál szeretném megjegyezni, hogy egy kicsit önmagát sajnálja, amikor nem tudja megvenni a kabátot, egy kicsit eljátsza azt, hogy de szomorú szeretnék lenni, egy kicsit szentimentális oldalát fogja meg, a szegény gyerek hangját üti meg, ami helytelen. Kabinet alakítás Balázs István és Garamszegi Mária tűzoltópárja. Igazi példái, hogyan lehet operetten belül is teljesen reális, bátor színekkel emberi figurákat mutatni. Jó a vidéki leány szerepében Saághy Erzsébet. Nála szeretném megemlíteni, amit Garamszeginél is meg kell jegyezni, hogy egy kicsit énekelnek, a mondatok végét eléneklik.

A többi mellékszereplőről meg kell mondanom, hogy nem ~~csak~~ tudok sok jót mondani, a többiekénél valahogy érzem az Operett Szin-

ház régi ízét, "kis szerepben is mindenáron sikert akarok elérni" - a többieket nem is akarom felsorolni, de majdnem mindenkire vonatkozik ez. Főleg a pánik/jelenetekben van a résztvevőknek nagy erőlködésük, hogy kis szerepben is sikerük legyen és jöjjön be a nevetés. A nevetés azonban nem jön be, vagy csak nagyon kicsit, egészében egyáltalán nem, mégpedig éppen azért, mert a szereplők elsősorban a tetszenivágyás után futnak.

A zenei részről beszélhi fog Tamási elvtárs. A diszletekről, a koreográfiáról már beszéltem, ugyszintén a rendezésről is, sőt sokat is. /Derültség./

Jelmez: Márk Tivadar. Én nem láttam, hogy jelmezek vannak a színpadon és azt hiszem, hogy ez ebben az esetben jó. Talán csak egyetlen észrevételt mondanék. Nagyon helyes, hogy a takarítónőket nem akarja rongyosan öltöztetni. Különbén nem nagy probléma, de ahogyan itt a takarítónők öltö ködnek: ez nagyon helyes, mert a jelenetük prológgját képezi a darabnak és ez így helyes.

Azt hiszem, nem felejtettem ki senkit. Egy pár dolgot felírtam ezekről még röviden beszélek és öt perc alatt befejezem.

Az érthetőség. Ilonka dalát nem érteni az elején. Az érthetőség mindig a színházba való bejövételnél szokott a legrosszabb lenni. A közönségnek meg kell szokni először a színház akusztikáját úgy, hogy az indításnál kell fokozott mértékben ügyelni az érthetőségre. Aztán leülepszik a zaj és a közönség füle is megszokja a távolságot és a színpadi beszédet.

Gondolom már majdnem mindent elmondtam. Szóltam a Két veréb jelenetről, talán erről még szólnék és ezért sajnálom, hogy elment Rátonyi. /Felkiáltások: Jétszani ment!/ Cirkuszban játszanak így. Ha elment kérem, hogy ezt tolmácsolják neki. Én a Két verébnél nem nevettem annyit, amennyit kellett volna. Megmondom, hogy miért. Nem akarja Rátonyi jól énekelni ezt a Két veréb számot, - és ezért nem elég humoros. Ha minden erejét latbavetve, szépen akarná elénekelni

Klimkó hangjával, és Klimkó érzéseivel, akkor ennek pokoli hatása lenne, mint ahogyan Kiss Manyiról hallottunk egyszer egy szerelmi dalt énekelni, aki szépen akart énekelni, úgy mint Gyurkovics Mária és rendkívül komikus volt, pedig igaz volt és ezt nem érzem eléggé ennél a dalnál. Klimkó nem mély hangon, hanem magas hangon énekelt és olcsó hatásokkal akart nevettetni. Ezért nekem nem tetszik most ez a Két veréb szám. Előtte a jelenet kitünő, ahogyan a rekeszizmai, ez a Karinthy-jelenet - leleplezi énektanulását. /Derűltség./

Nem tudom, ~~hogy~~ honnan tudja Kiss Ilona /Iványiné/, mi van Kocsis és Ilonka között, akkor, amikor az I.felvonás második képében gratulál neki. Nem értem a "Fura Péter Fura Pál" szövegét, ami pedig jelentősen csökkenti a hatást. Nincs is meg a szám_x várt hatása, holott a muzsika és a szöveg is kitűnő. Beszéltem már arról, hogy ~~Feleky~~ ^{Feleky} látszólagos nyugalma mögött - aminek látszólagosnak kell lennie - nem érzem eléggé az összeesküvő szenvedélyességét. Neki csak kifelé, a többiek felé kellene nyugodtnak lennie. Felírtam magamnak azt is, hogy Latabár a Hommal való jelenetében játssza a legjobb szituációt. Ez különben ~~is~~ irodalmilag is, rendezőileg is, színészilag is ^a legjobb jelenet. Hódossi Juditot nagyon jónak tartom, csak kicsit összejátszik az ellenséggel. Helytelennek tartom Feleky megvilágítását az egyik helyen, amikor egyszerre csak glória lesz a feje fölött, talán azért, hogy felhívják rá a figyelmet, hogy most énekelni fog. Azon a virágon, amelyet Petress Zsuzsa kap Latabártól és Felekytől, érezni, hogy papírból van. Nem érteni annak a hármashoz a jelenetnek a szövegét, amely zeneileg és szövegileg is egyike a legjobb zeneszámoknak, vagyis a ~~III.~~ III. felvonás első képében.

Felírtam ide valamit a négy szerelmi duetttről. /Egy hang: Nem annyi - Gáspár Margit: Öt van./ Nem érzem a fejlődést a szerelem szempontjából a duettben.

Erősen ~~illusztráltak~~ ^{illusztráltak} látom a ^{Latabár} ~~Rajnay~~ + jelenetet.

Ezt egészen szélsőségesnek látom illusztrálva. Hiszen itt életük fontos pillanatáról van szó.

Ami a világitást illeti, csillagokról beszélnek a III. felvonás végén. De csillag egy sincs az égen, a világitás pedig nagyon csunya, márpedig ezt gyönyörűen, szépen meg kellene csinálni.

Az az érzésem, hogy ez az előadásom elég hosszúra

- 42 -

sikerült, pedig azt hittem, hogy nagyon rövid leszek. Ennek oka, hogy nem vagyok gyakorlott felgyóaló, és nincs is időérzékem. Egy kicsit darabos is volt az előadásom. Nézzék el. Mindent összefoglalva én nagyon melegen gratulálok az Operettszínház együttesének, az íróknak, az összes közreműködőknek, mert valóban megérdemelték ezt az iránytmutató sikert. /Lelkes taps./